

The Relationship of Self-esteem and Spiritual Intelligence with Fear of Marriage in College Students; The Mediating Role of Psychological Hardiness

Somayyeh Abassi¹ , Amir Panah Ali^{2*} , Alinaghi Aghdasi² , Marziye Alivandi Vafa²

1- Department of Consulting, Islamic Azad University, Tabriz Branch, Tabriz, Iran.

2. Department of Psychology and Counseling, Islamic Azad University, Tabriz Branch, Tabriz, Iran.

*Correspondence should be addressed to Mr Amir Panah Ali; Email: panahali@iaut.ac.ir

Article Info

Received: Jan 10, 2024

Received in revised form:

Mar 13, 2024

Accepted: Apr 28, 2024

Available Online: Sep 22, 2024

Keywords:

Fear of Marriage
 Psychological hardiness
 Self-esteem
 Spiritual intelligence
 Students

 <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i3.44369>

Abstract

Background and Objective: Discovering the interaction of psychological structures and the collective effect on attitudes towards marriage in our society seems to be a vital issue and addresses a significant gap in psychology and marital counseling. Therefore, the present study was conducted with the aim of determining the relationship of self-esteem and spiritual intelligence with fear of marriage in college students with the mediation of mental toughness.

Methods: The present study was descriptive-correlational in nature. The statistical population comprised all male and female students at the Islamic Azad University, Sardasht Branch, totaling 670 individuals, of whom 358 were selected through purposive sampling. For data collection, standardized tools were employed including Rosenberg's Self-Esteem Scale (1965), King's Spiritual Intelligence Scale (2000), Ahvaz Psychological Hardiness Scale (2006), and Richard's Fear of Marriage Scale (2007). Data analysis was conducted using Spearman's correlation tests and Structural Equation Modeling on SPSS and AMOS Version 24.

Results: Self-esteem had a significant inverse effect on fear of marriage ($\beta = -0.330$, $P < 0.001$). Similarly, spiritual intelligence significantly inversely affected fear of marriage ($\beta = -0.210$, $P < 0.001$). Psychological hardiness also had a significant inverse effect on fear of marriage ($\beta = -0.20$, $P < 0.001$). The indirect effect of self-esteem on fear of marriage through psychological hardiness was significant and inverse ($\beta = -0.054$, $P < 0.001$). Likewise, the indirect effect of spiritual intelligence on fear of marriage through psychological hardiness was negative and significant ($\beta = -0.062$, $P < 0.001$).

Conclusion: Self-esteem, spiritual intelligence, and psychological hardiness significantly inversely affected fear of marriage, underscoring their diminishing role in this phenomenon. Specifically, it was found that self-esteem and spiritual intelligence not only directly but also indirectly reduced fear of marriage through enhancing psychological hardiness.

Please cite this article as: Abassi S, Panah Ali A, Aghdasi AN, Alivandi Vafa M. The relationship of self-esteem and spiritual intelligence with fear of marriage in college students; The mediating role of psychological hardiness. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2023;10(3):65-80. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i3.44369>

Summary

Background and Objective

The transition from adolescence to adulthood signifies a pivotal phase in individual development, characterized by profound changes across psychological, social, and emotional

domains (1). This period is marked by critical life decisions, among which marriage stands out due to its potential to significantly influence one's life trajectory. In contemporary research, marriage is increasingly scrutinized not only as a pivotal life choice but also as a complex emotional and social phenomenon (2). This growing body of research

seeks to unpack the multifaceted influences shaping young adults' perceptions of marriage.

Emerging during this transitional period are various emotions ranging from excitement and optimism to anxiety and apprehension, with the fear of marriage representing a significant concern for many (3). This fear can stem from numerous sources, including personal experiences, cultural and societal norms, and apprehensions about the challenges of establishing and maintaining interpersonal relationships and trust.

University students, in particular, face unique pressures that influence their attitudes towards marriage. The fear of commitment, financial insecurities, the impact of witnessing parental divorces, and ambitions for personal and professional growth contribute to a heightened sense of apprehension about marriage (4). Within this context, self-esteem and spiritual intelligence emerge as critical factors. Self-esteem, the self-assessment of one's own worth (5), alongside spiritual intelligence — the capacity to utilize spiritual insights to navigate life challenges (6), significantly influence attitudes and behaviors towards marriage. Moreover, psychological hardiness, defined as the resilience against adversity and the ability to manage stress (7), is posited as a potential mediator between these psychological attributes and the fear of marriage.

This study endeavors to explore how self-esteem and spiritual intelligence influence fear of marriage among college students and examines the mediating role of psychological hardiness. Understanding these relationships offers invaluable insights into psychology and marital studies, providing a foundation for developing practical interventions to support young adults facing marital fears.

Methods

Compliance with ethical guidelines: This investigation adopted a cross-sectional survey design, targeting male and female students from the Islamic Azad University, Sardasht branch. The sampling strategy, based on the sample-to-variable ratio method, initially identified 384 participants, with 358 valid questionnaires ultimately analyzed. Data collection utilized standardized tools including Richard's Fear of Marriage Scale (2007), Rosenberg's Self-Esteem Scale (1965), Ahvaz's Psychological Hardiness Scale (1377), and King's Spiritual Intelligence Questionnaire (2008). Spearman correlation tests and structural equation modeling, implemented via SPSS version 24 and PLS version 4 software, were employed for an in-depth data analysis.

Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat

(i.e., Research on Religion & Health)

This work is distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Results

From the repeated analysis and classification of the data, seven core themes, 20 main categories, and 103 subcategories were extracted. The factors influencing Islamic-Iranian identity formation include enhancing insight, religious education, revolutionary role acceptance, strengthening social activism, skill development, nurturing talents, and guidance.

Conclusion

The study embarked on elucidating the mediating role of psychological hardiness within the nexus of self-esteem, spiritual intelligence, and the fear of marriage. It uncovered that self-esteem bears a direct and inversely proportional impact on the fear of marriage, suggesting individuals with heightened self-esteem harbor lesser apprehensions about marriage. This discovery aligns with the findings from previous research by Erkan, Kochak, and Erkan (8), Chandler and Lawrence (9), Yoon, Shim, and Jung (10), and Sayeh Miri *et al.* (11), further enriching the existing literature on the positive effects of self-esteem on marital perception.

Additionally, the study illuminated that spiritual intelligence directly inversely affects fear of marriage, indicating that those with advanced spiritual intelligence face pivotal decisions like marriage with diminished fear. This outcome resonates with Lefebvre and Rijken's work, where it was observed that both religious and non-religious individuals in religious locales maintain traditional views on marriage, with the religious populace exhibiting a more favorable stance towards it, thus exhibiting lesser fear towards marriage and its implications (13). Mirroring Amram's investigation into the multifaceted nature of spiritual intelligence, this study similarly reveals how spiritual intelligence profoundly influences the comprehension and handling of complex life decisions, such as marriage.

Psychological hardiness had a direct and counteractive effect on marriage fear, illustrating that individuals endowed with psychological resilience are better positioned to navigate the anxieties and uncertainties tied to marriage. Echoing Hayes's emphasis on the significance of grasping indirect effects within psychological studies (14), the present research underlines the role of psychological hardiness as a mediator, moderating the impact of self-esteem on fears related to marriage.

Moreover, the examination of the mediatory function of psychological hardiness in the relationship between spiritual intelligence and fear

Vol. 10, No. 3, Autumn 2024

of marriage sheds further light on how psychological elements interact with significant life decisions like marriage. This comprehensive analysis presents a nuanced understanding of the interplay between psychological factors and critical life decisions, emphasizing the pivotal role of psychological hardiness in moderating the effects of self-esteem and spiritual intelligence in the fear of marriage.

Acknowledgements

We are grateful to all the students who participated in this research.

Ethical considerations

According to the authors of the article, the Research Ethics Committee of the Islamic Azad University, Tabriz Branch, approved this research with the code IR.IAU.TABRIZ.REC.1400.086.

Funding

According to the authors, the present research did not have a financial sponsor and was carried out at the personal expense of the authors.

Conflict of interest

The authors of the article did not report any conflict of interest in this research.

Authors' contribution

Writing the text of the article: first and second authors; supervisor and corresponding author: second author; supervisor and consultant and collaborator in the final drafting of the article: third and fourth authors.

علاقة تقدير الذات والذكاء الروحي برهاب الزواج لدى الطلاب بالتركيز على الدور الوسيط للصلابة النفسية

سميه عباسي^١، أمير بناه علي^{٢*}، علي نقى أقدسي^٢، مرضية عليوندي وفا^٢

١- قسم الاستشارة، جامعة آزاد الإسلامية، فرع تبريز، تبريز، إيران.

٢- قسم علم النفس والاستشارة، جامعة آزاد الإسلامية، فرع تبريز، تبريز، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى سيد أمير بناه علي؛ البريد الإلكتروني: panahali@iaut.ac.ir

معلومات المادة

الوصول: ٢٧ جمادى الثاني ١٤٤٥
 وصول النص النهائي: ٢ رمضان ١٤٤٥
 القبول: ١٩ شوال ١٤٤٥
 النشر الإلكتروني: ١٨ ربيع الأول ١٤٤٦

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: خلفية البحث وأهدافه: يُعتبر البحث عن آليات التعامل مع المكونات النفسية وتأثير المجتمع على الأفكار المتعلقة بالزواج في المجتمع أمر حيوي؛ فإنّ هذه الآلية تكشف الفجوة الشاسعة بين العوامل النفسية واستشارة الحياة الزوجية. لهذا تسعى هذه الدراسة لرصد وشرح العلاقة بين تقدير الذات والذكاء الروحي ورهاب الزواج لدى الطلاب بالتركيز على الدور الوسيط للصلابة النفسية.

منهجية البحث: المنهج الذي اعتمدت عليه الدراسة هو المنهج الوصفي-الإرتباطي. اما الجمعية الإحصائية فقد شملت جميع الطلاب الذكور والإناث في جامعة آزاد الإسلامية فرع مدينة سردشت؛ حيث أختير ٦٧٠ طالباً في الخطوة الأولى لإجراء الدراسة إلى أن اختار الباحثون في النهاية ٣٥٨ طالباً عبر منهج أخذ العينات الهادفة. اما جمع المعطيات فقد كان على أساس استبيانات تقدير الذات لدى "روزنبرغ" (١٩٦٥)، واستبيان الذكاء الروحي لـ"كينغ" (٢٠٠٠)، واستبيان الصلابة النفسية (٢٠٠٦)، واستبيان رهاب الزواج لـ"ريتشارد" (٢٠٠٧). وكان تحليل المعطيات عبر معاملات ارتباط اسبيرمن ونمذجة المعادلات المهيكلية في تطبيق SPSS و AMOS الإصدار ٢٤ من هذين التطبيقين.

المعطيات: اظهرت النتائج أنّ تقدير الذات له تأثير معاكس وذو دلالة إحصائية واضحة ($\beta = -0.330, P < 0.001$). كذلك الذكاء الروحي فكان تأثيره على رهاب الزواج تأثير معاكس وذو دلالة إحصائية واضحة ($\beta = -0.210, P < 0.001$). اما الصلابة النفسية فكانت لها تأثير معاكس وذو دلالة إحصائية واضحة على رهاب الزواج ($\beta = -0.20, P < 0.001$). اما التأثير غير المباشر لتقدير الذات على رهاب الزواج فكان عن طريق الصلابة النفسية، وهو تأثير معاكس وذو دلالة إحصائية واضحة ($\beta = -0.054, P < 0.001$). وفي الوقت نفسه كان تأثير الذكاء الروحي على رهاب الزواج تأثيراً غير مباشر؛ إذ حصل هذا التأثير عبر الصلابة النفسية وهو تأثير سلبي وذو دلالة إحصائية واضحة ($\beta = -0.062, P < 0.001$).

الاستنتاج: النتيجة التي حصلت عليها الدراسة أظهرت أنّ عوامل مؤثرة مثل تقدير الذات، والذكاء الروحي، والصلابة النفسية لها تأثير معاكس وذو دلالة إحصائية على رهاب الزواج؛ وهذا العامل أثر بشكل سلبي على الإقبال على الزواج وأدى إلى العزوف عنه. كما اتضح أنّ تأثير تقدير الذات والذكاء الروحي ليس بصورة مباشرة، وإنما بصورة غير مباشرة وعبر رفع مستوى الصلابة النفسية، ويؤدي إلى خفض رهاب الزواج ويزيد من الإقبال عليه.

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Abassi S, Panah Ali A, Aghdasi AN, Alivandi Vafa M. The relationship of self-esteem and spiritual intelligence with fear of marriage in college students; The mediating role of psychological hardiness. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2023;10(3):65- 80. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i3.44369>

رابطه عزت نفس و هوش معنوی با ترس از ازدواج در دانشجویان؛ نقش میانجی سرسختی روان شناختی

سمیه عباسی^۱، امیر پناه‌علی^{۲*}، علی نقی اقدسی^۲، مرضیه علیوندی وفا^۲

۱- گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، تبریز، ایران.
 ۲- گروه روانشناسی و مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، تبریز، ایران.
 *مکاتبات خطاب به آقای امیرپناه علی؛ رایانامه: panahali@iaut.ac.ir

اطلاعات مقاله

دریافت: ۲۰ دی ۱۴۰۲

دریافت متن نهایی: ۲۳ اسفند ۱۴۰۲

پذیرش: ۹ اردیبهشت ۱۴۰۳

نشر الکترونیکی: ۱ مهر ۱۴۰۳

واژگان کلیدی:

ترس از ازدواج
 سرسختی روان شناختی
 دانشجویان
 عزت نفس
 هوش معنوی

چکیده

سابقه و هدف: کشف چگونگی تعامل ساختارهای روان شناختی و تأثیر جمعی بر نگرش‌ها نسبت به ازدواج در جامعه ما امری حیاتی به نظر می‌رسد و به شکاف قابل توجهی در روان‌شناسی و مشاوره زناشویی می‌پردازد. لذا مطالعه حاضر با هدف تعیین رابطه بین عزت نفس و هوش معنوی، با ترس از ازدواج در دانشجویان با میانجی‌گری سرسختی روان شناختی انجام شد.

روش کار: پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری، تمامی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد سردشت به تعداد ۶۷۰ نفر بودند که ۳۵۸ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای استاندارد شده عزت نفس روزنبرگ (۱۹۶۵)، هوش معنوی کینگ (۲۰۰۰)، سرسختی روان شناختی اهواز (۲۰۰۶) و ترس از ازدواج ریچارد (۲۰۰۷) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از آزمون‌های همبستگی اسپیرمن و مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۴ انجام شد.

یافته‌ها: هم عزت نفس بر ترس از ازدواج اثر معکوس و معنادار داشت ($\beta = -0.330, P < 0.001$)، هم هوش معنوی ($\beta = -0.210, P < 0.001$) و هم سرسختی روان شناختی ($\beta = -0.20, P < 0.001$) اثر غیرمستقیم عزت نفس بر ترس از ازدواج، از طریق سرسختی روان شناختی نیز معکوس و معنادار بود ($\beta = -0.054, P < 0.001$)، اثر غیرمستقیم هوش معنوی بر ترس از ازدواج از طریق سرسختی روان شناختی نیز منفی و معنادار بود ($\beta = -0.062, P < 0.001$).

نتیجه‌گیری: عزت نفس، هوش معنوی و سرسختی روان شناختی به‌طور معناداری بر ترس از ازدواج تأثیر معکوس داشتند که این امر تأکیدی بر نقش کاهشی آن‌ها در این پدیده است. به‌طور خاص، مشخص شد که عزت نفس و هوش معنوی نه تنها به‌طور مستقیم؛ بلکه به‌طور غیرمستقیم از طریق افزایش سرسختی روان شناختی، ترس از ازدواج را کاهش می‌دهند.

استناد مقاله به این صورت است:

Abassi S, Panah Ali A, Aghdasi AN, Alivandi Vafa M. The relationship of self-esteem and spiritual intelligence with fear of marriage in college students; The mediating role of psychological hardiness. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2023;10(3):65- 80. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i3.44369>

مقدمه

گذار از نوجوانی به بزرگسالی، یکی از دوره‌های کلیدی در رشد فردی است که با دگرگونی‌های عمده‌ای در حوزه‌های روان‌شناختی، اجتماعی و عاطفی همراه است (۱). در این میان، تصمیم‌گیری‌های مهم زندگی مانند ازدواج، به‌عنوان نقطه عطفی ظاهر می‌شوند که می‌توانند بر مسیر زندگی فرد تأثیرگذار باشند. ازدواج، به‌عنوان یکی از این تصمیم‌های حیاتی، در سال‌های اخیر موضوع تحقیقات فزاینده‌ای بوده که به‌دنبال درک عمیق‌تر از عوامل مؤثر بر نگرش جوانان نسبت به ازدواج هستند (۲). در این چارچوب، ازدواج نه‌تنها به‌عنوان یک انتخاب مهم زندگی؛ بلکه به‌عنوان یک چالش عاطفی و اجتماعی هم مورد بررسی قرار گرفته است. این تحولات به‌طور طبیعی می‌توانند احساسات متفاوتی را در افراد برانگیزند - از هیجان و امید تا نگرانی و تردید. بخشی از این نگرانی‌ها می‌تواند به‌شکل ترس از ازدواج بروز کند که بیانگر دلهره‌ها، نگرانی‌ها و تردیدهایی است که افراد ممکن است در قبال این تعهد طولانی‌مدت احساس کنند. ترس از ازدواج، ناشی از مجموعه‌ای از عوامل چندگانه می‌شود که شامل تجربیات فردی، باورهای فرهنگی و اجتماعی و نگرانی‌های مرتبط با برقراری روابط بین فردی و اعتماد است (۳). این پدیده به‌طور فزاینده‌ای در میان جوانان (به‌ویژه دانشجویان) مشاهده می‌شود که می‌تواند از ترکیب پیچیده‌ای از عوامل روانی، اجتماعی و اقتصادی نشأت بگیرد. درحالی‌که دیدگاه‌های سنتی در مورد ازدواج و روابط درحال تکامل هستند، دانشجویان دانشگاه با فشارها و چالش‌های منحصربه‌فردی روبرو می‌شوند که می‌تواند نگرش آن‌ها را نسبت به ازدواج شکل دهد. عواملی نظیر ترس از تعهد، ناامنی مالی، تأثیر طلاق والدین و میل به دستیابی به پیشرفت‌های شخصی و شغلی، همگی می‌توانند به تقویت این ترس کمک کنند و بر نحوه تعامل افراد با ایده ازدواج تأثیر بگذارند (۴).

یکی از عوامل کلیدی که بر ترس از ازدواج تأثیر می‌گذارد، عزت‌نفس است که به‌عنوان ارزیابی فرد از ارزش خود شناخته می‌شود و نقش مهمی در شکل‌گیری نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با روابط بین‌فردی و تصمیم‌گیری‌های مهم زندگی ایفا می‌کند (۵). دانشجویان با عزت‌نفس بالا تمایل دارند نگرش‌های مثبت‌تری نسبت به ازدواج داشته باشند و روابط سالم‌تری را تجربه کنند؛ درحالی‌که عزت‌نفس پایین می‌تواند به اضطراب در روابط و ترس از تعهد منجر شود (۶). همچنین

دانشجویان با عزت‌نفس مثبت، سطوح بالاتری از خودکارآمدی را نشان می‌دهند و برای دانشجویان که اغلب در آستانه ایجاد روابط بلندمدت و تصمیم‌گیری‌های تغییردهنده زندگی هستند، عزت‌نفس نقش مهمی در نحوه درک و رویکرد آن‌ها به مفهوم ازدواج دارد (۷، ۸).

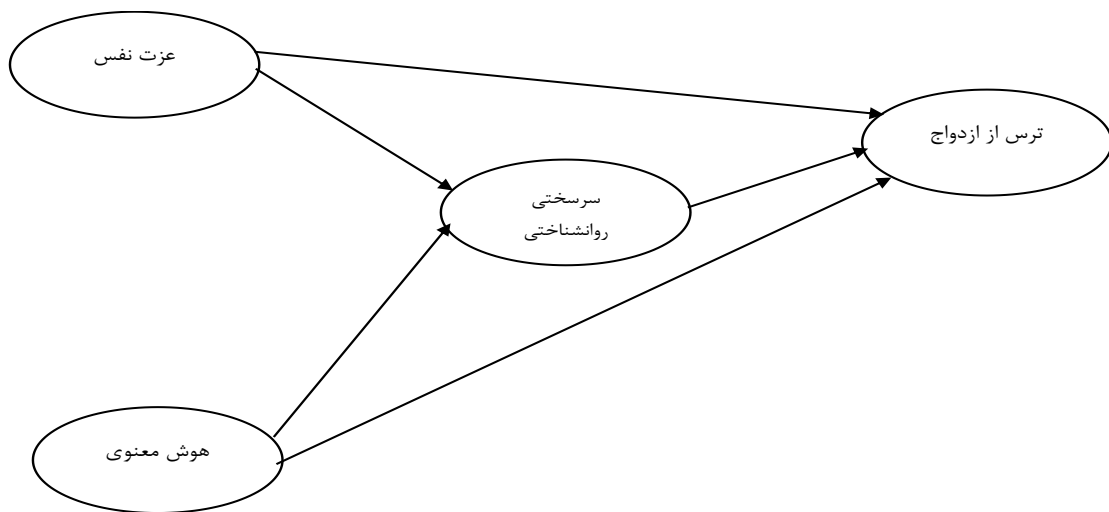
در کنار عزت‌نفس، هوش معنوی - که به توانایی فرد برای استفاده از اطلاعات معنوی در حل مشکلات و دستیابی به هماهنگی در زندگی اشاره دارد - به‌عنوان یک عامل کلیدی در شکل‌گیری نگرش‌ها نسبت به ازدواج مطرح است (۹). این مفهوم که فراتر از هوش منطقی و احساسی عمل می‌کند، به یاری افراد می‌آید تا درک عمیق‌تری از روابط و تعهدات به دست آورند و با این درک عمیق‌تر، می‌توانند با ترس و دلهره مربوط به ازدواج به‌شکل مؤثرتری مواجه شوند. هوش معنوی می‌تواند به افراد کمک کند تا معانی بیشتری در روابط خود بیابند و از چالش‌ها با نگرشی سازنده‌تر عبور کنند که این امر نه‌تنها به کاهش ترس از ازدواج کمک می‌کند؛ بلکه می‌تواند به‌شکل‌گیری اتحادهای معنادارتر و پایدارتر نیز منجر شود (۱۰). از هوش معنوی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل در رشد شخصی و حرفه‌ای یاد می‌شود، که می‌تواند به عمیق‌تر شدن درک افراد از ازدواج کمک کند (۱۱).

ازطرفی سرسختی روان‌شناختی، به‌عنوان توانایی مقاومت در برابر ناملایمات، انعطاف‌پذیری، اعتمادبه‌نفس و توانایی مدیریت مؤثر استرس و فشار، گمان می‌رود به‌دلیل نقشی حیاتی که در مکانیسم‌های مقابله‌ای دارد (۱۲)، نقش واسطه‌ای بین عزت‌نفس، هوش معنوی و ترس از ازدواج داشته باشد. افراد با انعطاف‌پذیری بالا در مدیریت استرس و چالش‌ها مهارت بیشتری دارند و در نتیجه ترس‌های مرتبط با تصمیمات مهم زندگی مانند ازدواج را کاهش می‌دهند. این انتخاب مبتنی بر تحقیقاتی است که نشان می‌دهد سرسختی می‌تواند به‌طور قابل توجهی بر نحوه درک افراد و تعامل با عوامل استرس‌زای بالقوه (از جمله تعهدات رابطه‌ای) تأثیر بگذارد (۱۲). افراد سرسخت تمایل دارند به چالش‌ها، مانند تعهد لازم برای ازدواج، به‌عنوان فرصت‌هایی برای رشد نگاه کنند تا موانع غیرقابل عبور. این تغییر دیدگاه به آن‌ها اجازه می‌دهد تا با ذهنیت حل مسئله به عوامل استرس‌زای بالقوه نزدیک شوند و ترس و اضطراب مرتبط با تصمیم‌گیری‌های مهم زندگی را کاهش دهند. اساساً سرسختی، یک محافظ روان‌شناختی فراهم می‌آورد که با تقویت حس تسلط و کنترل، تأثیر عوامل استرس‌زا را تعدیل می‌کند و در نتیجه بر نگرش فرد نسبت به

ازدواج تأثیر می‌گذارد (۱۳).

ترس از ازدواج، پدیده‌ای است که می‌تواند تحت تأثیر تعامل پیچیده‌ای بین عوامل روان‌شناختی نظیر عزت نفس، هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی قرار بگیرد. این مطالعه با هدف شناسایی و بررسی دقیق چگونگی تأثیر این عوامل بر ترس از ازدواج و نقش میانجی سرسختی روان‌شناختی در این رابطه انجام گرفته است. با توجه به اهمیت ازدواج به‌عنوان یکی از تعهدات عمده در زندگی افراد و نقش بنیادین آن در ساختار اجتماعی، درک عمیق‌تر عوامل روان‌شناختی که می‌توانند بر تصمیم به ازدواج تأثیر بگذارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. انتخاب عزت نفس و هوش معنوی به‌عنوان متغیرهای اصلی این پژوهش، نشان‌دهنده تلاش برای درک نقش این عوامل به‌عنوان منابعی درونی است که می‌توانند کمک کنند تا افراد با ترس و اضطراب مرتبط با ازدواج مقابله نمایند. با وجود تحقیقات قبلی در این حوزه، شکاف معناداری در زمینه نقش سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک عامل

میانجی میان عزت نفس، هوش معنوی و ترس از ازدواج وجود دارد. این مطالعه نه تنها به پر کردن این شکاف دانش کمک می‌کند؛ بلکه با ارائه بینش‌های جدید در زمینه‌های روان‌شناسی و مطالعات زناشویی، زمینه‌های جدیدی برای تحقیقات آتی را نیز مشخص می‌سازد. به این ترتیب، این پژوهش با تأکید بر اهمیت فهم مکانیسم‌های اثرگذاری عزت نفس و هوش معنوی بر ترس از ازدواج، دیدگاه‌هایی عملی برای حمایت بهتر از جوانان در مواجهه با چالش‌های ازدواج ارائه می‌دهد. از این رو مطالعه حاضر با هدف تعیین نقش میانجی سرسختی روان‌شناختی در رابطه بین عزت نفس و هوش معنوی با ترس از ازدواج در دانشجویان سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ انجام شد و به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا سرسختی روان‌شناختی در رابطه بین عزت نفس و هوش معنوی با ترس از ازدواج دانشجویان نقش میانجی دارد؟ همچنین مدل تجربی پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱) مدل مفهومی پژوهش

سردشت در سال ۱۴۰۰ انجام شد (۶۷۰ نفر). با توجه به پیچیدگی‌های مدل معادلات ساختاری و تعداد متغیرهای مورد بررسی، حجم نمونه‌ای به تعداد ۳۵۸ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. این تصمیم با هدف ایجاد تعادل بین دسترسی به نمونه و نیازهای تحلیلی مطالعه، و همچنین افزایش دقت و قابلیت اطمینان نتایج تحلیلی صورت پذیرفت. با این حال، با توجه به محوریت ترس از ازدواج به‌عنوان متغیر وابسته در این مطالعه، نمونه‌گیری به‌گونه‌ای انجام شد که تنها دانشجویان مجرد وارد مطالعه شدند.

روش کار

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: برای رعایت اصول اخلاقی، توضیحات لازم از جمله هدف از پژوهش، نحوه پاسخ‌دهی به سؤالات و شرکت داوطلبانه در متن تکمیلی، همراه پرسش‌نامه ارائه شد و به شرکت‌کنندگان پژوهش اطمینان داده شد که اطلاعاتشان محرمانه خواهد ماند.

این مطالعه با استفاده از یک طرح توصیفی-هم‌بستگی در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد

عزت‌نفس و متغیرهای مرتبط، ارزیابی و به‌طور کلی قابل قبول گزارش شد (۲). گرین برگر، چن، دمیتریوا و فراگیا^۱، همسانی درونی این مقیاس را ۰/۸۴ و ضرایب بازآزمایی آن را با فاصله زمانی دو هفته، پنج ماه و یک سال، به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۶۷ و ۰/۶۲ گزارش کردند (۱۴). مکوبلا و ماشگان^۲ روایی پرسش‌نامه را با استفاده از روش تحلیل عاملی تأیید کردند (۱۵). در ایران نیز بهروزی، حقیقی، یوسفی و بشلیده، روایی پرسش‌نامه را با همان روش مطلوب گزارش کردند (۱۶). در پژوهش عالیپور و زغیبی قناد تمام ماده‌های این پرسش‌نامه (جز یک ماده) از بار عاملی کافی (بالای ۰/۳۰) برخوردار بودند. پایایی پرسش‌نامه نیز در مطالعه یادشده به روش همسانی درونی، ۰/۷۵ به دست آمد (۱۷). در مطالعه حاضر پایایی پرسش‌نامه به روش ضریب همسانی ۰/۷۶ محاسبه شد. **ب) پرسش‌نامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸):** پرسش‌نامه هوش معنوی توسط کینگ در سال ۲۰۰۸ ساخته شد. این پرسش‌نامه دارای ۲۴ گویه است و چهار زیر مقیاس شامل تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هشیاری است. این پرسش‌نامه براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (۴-۰) و نمرات آن بین صفر تا ۹۶ متغیر است. از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به هر یک از موارد در مقیاس ۵ گزیننه‌ای لیکرت، از «کاملاً مخالفام» تا «کاملاً موافقام» پاسخ دهند. سپس پاسخ‌ها برای ایجاد یک نمره ترکیبی که سطح هوش معنوی فرد را نشان می‌دهد، جمع می‌شوند. نمرات بالا در این پرسش‌نامه به معنی هوش معنوی بالاتر است. کینگ در مطالعه اصلی، همسانی درونی پرسش‌نامه را در نمونه ۶۱۹ نفری از دانشجویان دانشگاه تورنتو کانادا در سال ۲۰۰۸، به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ و به روش تصنیف ۰/۸۴ گزارش کرد. درباره اعتبار هر یک از این خرده‌مقیاس‌ها، آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس تفکر انتقادی-وجودی ۰/۸۸، برای خرده‌مقیاس تولید معنای شخصی ۰/۸۷، برای خرده‌مقیاس آگاهی متعالی ۰/۸۹ و برای خرده‌مقیاس توسعه حالت هوشیاری ۰/۹۴ به دست آمده است (۱۸). همچنین در ایران، سادات رقیب و همکاران ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه را ۰/۸۹ و ضریب اعتبار آن را با استفاده از روش آزمون-بازآزمون در نمونه ۷۰ نفری در فاصله زمانی دو هفته، ۰/۶۷ به دست آورده‌اند (۱۹). همچنین آقاجانی و صمدی فرد، پایایی پرسش‌نامه را در بین ۳۸۲ نفر از

بنابراین نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و داوطلبانه با همکاری اداره آموزش دانشگاه انجام شد تا اطمینان حاصل شود که تنها دانشجویان مجرد در مطالعه شرکت می‌کنند. فراخوان برای مشارکت از طریق پلتفرم‌های آنلاین به اشتراک گذاشته شد و شرکت‌کنندگان بر اساس ملاک‌های ورود تعیین شده انتخاب شدند. با توجه به محدودیت‌های همه‌گیری کووید ۱۹ و ماهیت آنلاین این نظرسنجی، در مجموع ۴۰۰ پرسش‌نامه از طریق سامانه بومی پرسلاین و در قالب لینک در گروه‌های مجازی دانشجویان توزیع شد که ۳۵۸ مورد، تعداد پاسخ‌های معتبر نهایی به دست آمد. در این مطالعه، به‌منظور تضمین همگنی نمونه و دقت نتایج، ملاک‌های ورود و خروج به‌دقت تعیین شدند. ملاک‌های ورود شامل مجرد بودن و اشتغال به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سردشت، قرار گرفتن در گستره سنی ۱۸ تا ۳۰ سال، داشتن تلفن همراه یا کامپیوتر و دسترسی به اینترنت بود. از سوی دیگر، ملاک‌های خروج شامل دانشجویانی می‌شد که در طول دوره تحقیق ازدواج نموده، پرسش‌نامه‌ها را ناقص پر کرده و یا تمایل خود را برای ادامه مشارکت در مطالعه از دست داده بودند.

ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات

الف) پرسش‌نامه عزت‌نفس روزنبرگ (۱۹۶۵): این پرسش‌نامه توسط روزنبرگ در سال ۱۹۶۵ طراحی شد و متشکل از ۱۰ سؤال است که احساس‌های مثبت و منفی فرد درباره خودش را می‌سنجد. در این پرسش‌نامه از آزمودنی خواسته می‌شود تا به‌دقت و براساس مقیاس لیکرت چهاردرجه‌ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف پاسخ دهد. دامنه نمرات این مقیاس از ۱۰ تا ۴۰ بوده که نمرات بالاتر، نشان‌دهنده عزت‌نفس بالاتر است. ۵ عبارت آن به‌شکل مثبت (گویه‌های شماره ۱ تا ۵) و ۵ عبارت دیگر به‌صورت منفی (گویه‌های شماره ۶ تا ۱۰) ارائه شده است. سبک نمره‌گذاری این مقیاس به این ترتیب است: سؤالات ۱ الی ۵، «کاملاً مخالفام» = صفر، «مخالفام» = ۱، «موافقم» = ۲ و «کاملاً موافقم» دارای نمره ۳ است. همچنین در سؤالات ۶ الی ۱۰، «کاملاً موافقم» = صفر، «موافقم» = یک، «مخالفام» = ۲ و «کاملاً مخالفام» دارای نمره ۳ است. از جمع کل نمرات برای تفسیر نتایج استفاده می‌شود. در مطالعه اصلی روزنبرگ، پایایی این ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ اندازه‌گیری شد و مقادیری بین ۰/۷۷ تا ۰/۸۸ را نشان داد که نمایانگر پایایی مطلوب پرسش‌نامه است. روایی پرسش‌نامه نیز از طریق روایی سازه و روایی هم‌زمان با سایر ابزارهای اندازه‌گیری

¹ Greenberger, Chen, Dmitrieva and Fragia

² Makubela and Mashgan

لیکرت ۵ گزینیه‌ای از «کاملاً مخالفام» ۱ تا «کاملاً موافقام» ۵ نمره‌گذاری می‌شود. به این ترتیب برای محاسبه امتیاز هر بُعد، مجموع امتیاز سؤالات آن بعد با هم جمع می‌شود و برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسش‌نامه، مجموع امتیازات همه سؤال‌ها. این امتیاز دامنه‌ای از ۳۰ تا ۱۵۰ خواهد بود و هرچه امتیاز بالاتر باشد، بیانگر میزان ترس بیشتر شخص پاسخ‌دهنده از ازدواج خواهد بود - و همچنین برعکس.

در مطالعه اصلی که توسط ریچارد و در سال ۲۰۰۷ انجام شد، روایی سازه پرسش‌نامه با استفاده از تحلیل عاملی بررسی شد که بارهای عاملی سؤالات در محدوده ۰/۵ تا ۰/۸ قرار داشتند. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۷ گزارش شد. در مطالعه بنکس^۱ روایی محتوایی پرسش‌نامه ۰/۸۵، و همسانی درونی آن ۰/۸۰ گزارش شد که هر دو نشان‌دهنده روایی و پایایی مناسب پرسش‌نامه است (۲۴). در مطالعه عباسی و همکاران روایی صوری و پایایی (همسانی درونی) پرسش‌نامه مطلوب گزارش شد. به طوری که پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ بود (۲۵). در مطالعه حاضر پایایی به روش همسانی درونی نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ به دست آمد.

قبل از پاسخ به پرسش‌نامه‌ها، هدف، اهمیت و ملاحظات اخلاقی پژوهش برای شرکت‌کنندگان توضیح داده و از محرمانه بودن آن‌ها اطمینان حاصل شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون هم‌بستگی اسپیرمن و مدل‌یابی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS و AMOS نسخه ۲۴ انجام شد.

یافته‌ها

از مجموع ۳۵۸ شرکت‌کننده در پژوهش حاضر ۲۱۸ نفر (۶۰/۹) دانشجوی دختر و ۱۴۰ نفر (۳۹/۱) پسر بودند. میانگین سنی دانشجویان شرکت‌کننده نیز ۲۴/۳۸ سال بود. جدول ۱ میانگین و انحراف معیار را برای متغیرهای حاضر در مطالعه نشان می‌دهد. همان‌گونه که ملاحظه گردید، میانگین ترس از ازدواج ۸۷/۵۵، عزت‌نفس (در کل) ۳۰/۴۱، سرسختی روان‌شناختی ۳۲/۹۴ و هوش معنوی ۵۶/۷۷ بود.

دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی بررسی و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ را گزارش کردند (۲۰). در مطالعه حاضر، به روش آلفای کرونباخ برای نمره کلی بالای ۰/۷۶ به دست آمد. **ج) پرسش‌نامه سرسختی روان‌شناختی:** این پرسش‌نامه توسط کیامرثی، نجاریان و مهرابی زاده هنرمند (۱۳۷۷) ساخته شد. پرسش‌نامه سرسختی روان‌شناختی دارای ۲۷ ماده، و هر ماده دارای چهار گزینه «هرگز»، «به ندرت»، «گاهی اوقات» و «بیشتر اوقات» است. در نمره‌گذاری برای هر ماده به ترتیب مقادیر ۰، ۱، ۲، ۳ در نظر گرفته شده است. به استثنای عبارات ۶، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۷، ۲۱ که دارای بار عاملی منفی هستند و به شیوه معکوس نمره‌گذاری می‌شوند، دامنه نمره در پرسش‌نامه بین ۰ تا ۸۱ است. کسب نمره بالا در این پرسش‌نامه، نشان‌دهنده سرسختی روان‌شناختی بالا در فرد است. در پژوهش اصلی کیامرثی و همکاران برای سنجش همسانی درونی پرسش‌نامه، از روش آلفای کرونباخ استفاده کردند که یافته‌ها نشان داد ضرایب آلفا برای کل نمونه‌ها اعم از پسر و دختر به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۶ و ۰/۷۴ است. همچنین پایایی ابزار با استفاده روش آزمون-باز آزمون برای کل آزمودنی‌ها ۰/۸۴، آزمودنی‌های پسر ۰/۸۴ و آزمودنی‌های دختر ۰/۸۵ به دست آمد (۲۱). غفوری ورنو سفادرائی، کمالی و نوری روایی این آزمون را به روش روایی هم‌زمان با سه ملاک مقیاس اضطراب عمومی، پرسش‌نامه افسردگی و خودشکوفایی مزلو محاسبه کردند. ضرایب به دست آمده به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۶۷ و ۰/۶۲ بود که کلیه ضرایب معنادار بودند (۲۲). در مطالعه صفری و همکاران ضریب پایایی کل برای پرسش‌نامه ۰/۶۹ گزارش شد که در بازه مطلوب قرار داشت (۲۳). در مطالعه حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب همسانی درونی پرسش‌نامه ۰/۶۸ به دست آمد.

د) پرسش‌نامه ترس از ازدواج ریچارد (۲۰۰۷): این پرسش‌نامه توسط ریچارد در سال ۲۰۰۷ و با هدف سنجش دلایل مختلف ترس از ازدواج در جوانان طراحی شد. این پرسش‌نامه دارای ۳۰ سؤال و ۱۰ بعد است. ابعاد این پرسش‌نامه شامل عامل محیطی ترس از ازدواج، عامل دوستان و اقوام، عامل ترس از شکست فردی، عامل شک در انتخاب طرف مقابل، عامل ترس از سرخوردگی و ناامیدی، عامل عدم توانایی در حفظ دوام روابط، عامل شکست در روابط قبلی، عامل توقع والدین، عامل اشتیاق برای مجرد ماندن و عامل ترس از فناپذیری عشق است. نمره‌گذاری پرسش‌نامه به صورت

¹⁾ Banx

جدول ۱) شاخص‌های توصیفی متغیرهای مطالعه

متغیر	تعداد	حد پایین	حد بالا	میانگین	انحراف معیار
ترس از ازدواج	۳۵۸	۱۱/۷۵	۲۰/۰۰	۸۷/۵۵۶۹	۱۲/۶۰۴۱۱
عزت نفس	۳۵۸	۰	۵۰/۰۰	۷/۴۱۲۹	۱/۷۶۳۰۲
سرسختی روان‌شناختی	۳۵۸	۰	۱۲۰/۰۰	۳۲/۹۴۰۸	۸/۳۷۵۹۹
تعهد و تلاش	۳۵۸	۰	۸۴/۰۰	۱۵/۲۱۶۱	۷/۱۴۰۶۱
چالش‌پذیری	۳۵۸	۰	۳۰/۰۰	۹/۶۱۷۵	۳/۸۶۹۴۵
کنترل عاطفه	۳۵۸	۰	۲۱/۰۰	۸/۶۴۸۰	۳/۷۲۵۱۱
هوش معنوی (در کل)	۳۵۸	۳۴	۸۵	۵۶/۷۷	۷/۸۹
تفکر وجودی انتقادی	۳۵۸	۷	۲۵	۱۶/۹۴	۲/۳۵۲۶۸
ایجاد معناداری شخصی	۳۵۸	۴	۱۷	۱۱/۳۶	۴/۴۵۹۴۲
هشیاری متعالی	۳۵۸	۵	۲۵	۱۷/۲۰	۴/۴۸۸۷۵
گسترش حالت هشیاری	۳۵۸	۴	۱۶	۱۲/۸۹	۲/۸۳

جدول ۲) ماتریس هم‌بستگی متغیرها و مؤلفه در دانشجویان

ردیف	متغیر/مؤلفه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱	ترس از ازدواج	-										
۲	عزت نفس	-.۳۳۶**	-									
۳	سرسختی روان‌شناختی	-.۲۰۱**	.۰۲۷۴**	-								
۴	تعهد و تلاش	-.۲۳۹**	.۰۳۸۵**	.۰۶۱۷**	-							
۵	چالش‌پذیری	-.۰۴۷	.۰۴۱	.۰۴۵۸**	.۰۱۲۲	-						
۶	کنترل عاطفه	-.۰۱۱۸	.۰۲۴۱**	.۰۴۴۳**	.۰۳۲۷**	.۰۱۳۰	-					
۷	هوش معنوی (در کل)	-.۰۲۰۹**	.۰۲۰۹**	.۰۳۱۱**	.۰۲۲۴**	.۰۰۸۰	.۰۲۴۱**	-				
۸	تفکر وجودی انتقادی	-.۰۰۶۲	.۰۰۱۶	.۰۲۲۱**	.۰۱۷۴*	.۰۰۴۶	.۰۳۸۹**	.۰۰۲۲	-			
۹	ایجاد معناداری شخصی	-.۰۱۴۱	.۰۲۱۲**	.۰۲۲۲**	.۰۲۶۹**	.۰۰۴۵	.۰۲۲۶**	.۰۱۸۰۴**	.۰۱۶۶۷**	-		
۱۰	هشیاری متعالی	-.۰۲۲۳**	.۰۲۶۹**	.۰۳۵۶**	.۰۳۶۰**	.۰۱۰۶	.۰۲۵۱**	.۰۱۷۶۶**	.۰۱۵۲۰**	.۰۱۵۲۹**	-	
۱۱	گسترش حالت هشیاری	-.۰۱۱۳	.۰۲۵۲**	.۰۲۱۴**	.۰۲۷۹**	.۰۰۱۵	.۰۲۸۶**	.۰۱۸۰۴**	.۰۱۵۶۷**	.۰۱۶۱۷**	.۰۱۶۱۷**	-

$P < .۰۰۵^*$ $P < .۰۱^{**}$

ساختاری دقیقاً بررسی و تأیید شدند. توزیع نرمال چندمتغیره ارزیابی، و با استفاده از روش حداکثر درست‌نمایی، اطمینان حاصل شد که انحرافات از نرمالیت، تأثیر قابل توجهی بر نتایج آزمون کای دو نخواهند داشت. رابطه خطی بین متغیرهای درون‌زا و برون‌زا مورد پذیرش قرار گرفت و داده‌های پرت از تحلیل نهایی حذف شدند. رابطه علت و معلولی بین متغیرها با توالی منطقی تأیید شد. صحت کوواریانس‌های مشاهده‌شده نیز بررسی و مورد تأیید قرار گرفت. همچنین، حجم نمونه در محدوده توصیه‌شده، یعنی بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ با ۱۰ تا ۱۵ شاخص، قرار گرفت که نشان‌دهنده قدرت کافی برای انجام تحلیل‌ها بود.

نتایج آزمون هم‌بستگی نشان داد که بین عزت نفس با ترس از ازدواج ($r = -.۳۳۶$ و $P = .۰۰۱$)، رابطه معنادار وجود دارد. همچنین ارتباط بین سرسختی روان‌شناختی ($r = -.۲۰۱$) و عزت نفس ($r = -.۲۳۹$) و مؤلفه تلاش و تعهد ($r = -.۰۴۷$) و ترس از ازدواج دانشجویان معنادار بود و همین حکم درباره رابطه بین هوش معنوی با ترس از ازدواج ($r = -.۰۲۰۹$) و عزت نفس ($r = -.۰۳۳۶$) صادق است. نوع ارتباط در تمامی موارد به صورت منفی و معکوس بود. به طوری که با افزایش نمرات متغیرهای پیش‌بین، نمره متغیر وابسته یعنی ترس از ازدواج کاهش می‌یافت. در ادامه برای اطمینان از صحت و دقت تحلیل‌های معادلات ساختاری، پیش‌شرط‌های لازم بررسی و تأیید شدند. در این پژوهش، کلیه فرضیات مرتبط با مدل‌سازی معادلات

جدول ۳) برازش مدل نهایی مدل پژوهش

شاخص‌های برازندگی	(X2)	df	(X2/df)	Sig	(RMSEA)	(GFI)	(IFI)	(NFI)	(AGFI)	(NNFI)	(CFI)
مقدار	۱۲۰/۵۸	۶۰	۲/۰۱	۰/۰۴۶	۰/۰۷	۰/۹۰	۰/۹۳	۰/۹۱	۰/۸۵	۰/۹۳	۰/۹۳
مقادیر مطلوب	-	-	<۳	<۰/۰۵	<۰/۰۸	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰

بررسی شاخص‌های برازش مرتبط با کیفیت مدل طی جدول ۳ نشان داد که برازش استاندارد شده (NFI)، برازش تطبیقی (CFI) نکویی برازش (GFI)، شاخص برازش این کری منتال (IFI)، شاخص برازش توکر-لوییس (TLI) و شاخص ریشه خطای میانگین مجزورات تقریبی (RMSEA) در بازه قابل قبول قرار داشته و مدل مورد تأیید است.

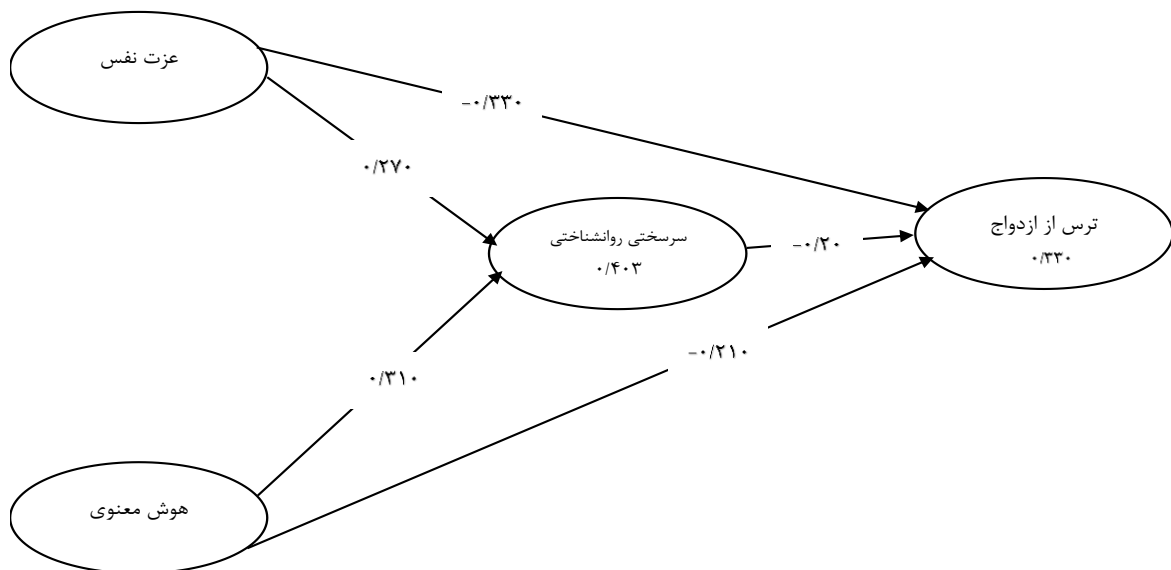
بررسی شاخص‌های برازش مرتبط با کیفیت مدل طی جدول ۳ نشان داد که برازش استاندارد شده (NFI)، برازش تطبیقی (CFI) نکویی برازش (GFI)، شاخص برازش این کری منتال (IFI)، شاخص برازش توکر-لوییس (TLI) و شاخص ریشه خطای میانگین مجزورات تقریبی (RMSEA) در بازه قابل قبول قرار داشته و مدل مورد تأیید است.

جدول ۴) اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها

مسیر از ← به	β	t-value	P
عزت نفس ← سرسختی روان‌شناختی	۰/۲۷۰	۵/۰۷۹	۰/۰۰۱
هوش معنوی ← سرسختی روان‌شناختی	۰/۳۱۰	۶/۸۸۶	۰/۰۰۱
سرسختی روان‌شناختی ← ترس از ازدواج	-۰/۲۰	۲/۰۰۲	۰/۰۴۶
عزت نفس ← ترس از ازدواج	-۰/۳۳۰	۶/۴۵۱	۰/۰۰۱
هوش معنوی ← ترس از ازدواج	-۰/۲۱۰	۲/۰۲۶	۰/۰۴۱
عزت نفس ← سرسختی روان‌شناختی ← ترس از ازدواج	-۰/۰۵۴	۲/۰۵۶	۰/۰۰۱
هوش معنوی ← سرسختی روان‌شناختی ← ترس از ازدواج	-۰/۰۶۲	۲/۲۷۰	۰/۰۰۱

در نهایت طی جدول ۴ اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر بررسی شد. براساس نتایج، عزت نفس و هوش معنوی اثر مستقیم و معناداری بر سرسختی روان‌شناختی داشتند. از طرفی، سرسختی روان‌شناختی نیز به‌طور منفی و معناداری بر ترس از ازدواج اثرگذار بود. همچنین عزت نفس و هوش معنوی اثر مستقیم و مثبت بر ترس از ازدواج داشتند. تحلیل اثرات غیرمستقیم نیز نشان داد که عزت نفس و هوش معنوی از طریق سرسختی روان‌شناختی بر ترس از ازدواج اثر غیرمستقیم و معنادار دارند که این نتیجه نقش واسطه‌ای سرسختی روان‌شناختی را تأیید کرد.

در نهایت طی جدول ۴ اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر بررسی شد. براساس نتایج، عزت نفس و هوش معنوی اثر مستقیم و معناداری بر سرسختی روان‌شناختی داشتند. از طرفی، سرسختی روان‌شناختی نیز به‌طور منفی و معناداری بر ترس از ازدواج اثرگذار بود. همچنین عزت نفس و هوش معنوی اثر مستقیم و مثبت بر ترس از ازدواج داشتند. تحلیل اثرات غیرمستقیم نیز نشان داد که عزت نفس و هوش معنوی از طریق سرسختی روان‌شناختی بر ترس از ازدواج اثر غیرمستقیم و معنادار دارند که این نتیجه نقش واسطه‌ای سرسختی روان‌شناختی را تأیید کرد.

شکل ۲) مدل معادلات ساختاری برای تبیین واریانس سرسختی روان‌شناختی و ترس از ازدواج

نتایج مطالعه همچنین نشان داد که هوش معنوی بر ترس از ازدواج اثر مستقیم دارد که این اثر به صورت منفی و معکوس بود و نشان داد افرادی که هوش معنوی بالاتری دارند در مواجهه با تصمیم‌های مهمی مانند ازدواج ترس کمتری دارند. این نتیجه با مطالعه انجام شده توسط لیفبروار و ریچکن^۴ هم‌سو بود. در مطالعه یادشده نتایج نشان داد که در مناطق مذهبی، هر دودسته مذهبی‌ها و غیرمذهبی‌ها نگرش‌های سنتی نسبت به ازدواج دارند و در این بین افراد مذهبی نگرش مثبت‌تری نسبت به ازدواج داشتند که ترس کمتر از ازدواج و تبعات آن را نشان می‌دهد (۳۲). در مطالعه دیگری که به بررسی تغییر نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج می‌پردازد و دیدگاه‌های کنونی را با دلایل ازدواج والدینشان مقایسه می‌کند، نشان داده شد که تغییر در بافت اجتماعی، یکی از دلایل افزایش میانگین سنی ازدواج است. به‌ویژه به نظر می‌رسد که سطح تحصیلات بر زمان ازدواج تأثیر می‌گذارد و افراد تحصیل‌کرده‌تر دیرتر ازدواج می‌کنند. این مطالعه همچنین نشان داد تأثیر باورهای معنوی در شکل‌گیری ازدواج در بین جوانان روبه‌کاهش است (۳۳) که این نتیجه با یافته‌های حاصل از مطالعه حاضر هم‌سو نبود. همچنین هم‌سو با مطالعه امرام^۵ که ماهیت چندبعدی هوش معنوی را بررسی نمود، مطالعه حاضر نیز نشان داد که هوش معنوی به‌طور قابل توجهی بر نحوه درک و پردازش تصمیمات پیچیده زندگی مانند ازدواج تأثیر می‌گذارد. امرام در مطالعه خود اشاره می‌کند که هوش معنوی افراد را قادر می‌سازد تا تجربیات خود را در چارچوب وجودی وسیع‌تری به‌صورت زمینه‌ای درآورند و در نتیجه بر پاسخ‌های عاطفی و روان‌شناختی آن‌ها به چنین تجربیاتی تأثیر می‌گذارد (۳۴). رابطه بین معنویت و ترس، از جمله ترس از ازدواج، نشان می‌دهد که معنویت می‌تواند به‌عنوان یک واسطه عمل کند و چارچوبی برای یافتن معنا، آرامش و حمایت در اختیار افراد قرار دهد که به کاهش ترس و بهبود سلامت روان کمک می‌کند. معنویت با ایجاد ارتباط عمیق میان فرد با چیزی فراتر از خود و نیز با ترویج انعطاف‌پذیری، امید و دیدگاه مثبت به مشکلات زندگی، ابزارهایی را برای مقابله با عدم قطعیت‌ها و چالش‌ها، مانند ترس از ازدواج در میان افراد مجرد ارائه می‌دهد (۳۵).

سرسختی روان‌شناختی نیز بر ترس از ازدواج اثر مستقیم و معکوس داشت. این نتیجه نشان می‌دهد که افراد دارای

با توجه به شکل ۲ متغیرهای عزت نفس و هوش معنوی به‌طور مجموع ۴۰/۳٪ از تغییرات سرسختی روان‌شناختی و ۳۳٪ از واریانس ترس از ازدواج را تبیین نمودند. این میزان تبیین از نظر آماری معنادار بود و نشان داد که حدوداً یک‌سوم تغییرات در پدیده‌های مورد بررسی، توسط مدل پیش‌بینی می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌ای سرسختی روان‌شناختی در رابطه بین عزت نفس و هوش معنوی با ترس از ازدواج انجام شد. نتایج نشان داد که عزت نفس بر ترس از ازدواج اثر مستقیم و منفی دارد. به‌طوری‌که افراد با عزت نفس بالا، ترس کمتری از ازدواج دارند. این یافته‌ها با مطالعات آرکان، کوچاک و ارکان^۱ (۲۶)، چندلر و لورنس^۲ (۲۷)، یون، شیم و جونگ^۳ (۲۸) و سایه میری و همکاران (۲۹) هم‌سو بود. نتایج مطالعه یون، شیم و جونگ نشان داد که عزت نفس پایین بر سلامت روانی افراد و رفتارهای اجتماعی آن‌ها تأثیر می‌گذارد و به‌طور بالقوه بر دیدگاه آن‌ها در مورد روابط و ازدواج اثرگذار است (۲۸). در مطالعه سایه میری نیز ارتباط معنی‌داری بین برخی ویژگی‌های شخصیتی از جمله عزت نفس و ازدواج گزارش شده که نشان می‌دهد ویژگی‌هایی مانند عزت نفس تأثیرات قابل توجهی بر میزان رضایت افراد از ازدواج دارد (۲۹). در مطالعه آرکان نقش‌های جنسیتی برابری خواهانه و عزت نفس زنان، ازدواج را به‌طور معنادار و متوسط پیش‌بینی می‌کنند (۲۶). به‌طور کلی، تئوری‌های روان‌شناختی بیان می‌کنند که عزت نفس بالا می‌تواند به افراد کمک کند تا با چالش‌های زندگی، از جمله ازدواج، با اعتماد به نفس بیشتری روبرو شوند. از سوی دیگر، افراد با عزت نفس پایین ممکن است در برابر تصمیمات مهم زندگی، مانند ازدواج، تردید بیشتری داشته باشند و این امر به تأخیر در ازدواج منجر شود (۳۰). برای مثال، تحقیقات نشان داده‌اند که نگرش‌های مثبت نسبت به خود (که بخشی از عزت نفس است) با نگرش‌های مثبت نسبت به ازدواج همراه است. این ارتباط می‌تواند از طریق مکانیسم‌هایی مانند تقویت اعتماد به نفس و بهبود مهارت‌های ارتباطی تبیین شود که هر دو برای موفقیت در روابط عاطفی ضروری هستند (۳۱).

¹⁾ Arkan, Kochak and Arkan

²⁾ Chandler and Lawrence

³⁾ Yoon, Shim, and Jung

⁴⁾ Lefebvre and Rijken

⁵⁾ Amram

پیچیده و چندلایه‌ای را به وجود آورده که در راستای مطالعات روان‌شناختی اخیر و بررسی مدل‌های میانجی‌گری در این گونه مطالعات قرار دارد - به طوری که هیز بر اهمیت درک تأثیرات غیرمستقیم در تحقیقات روان‌شناختی تأکید می‌کند (۳۸). نتایج مطالعه حاضر نیز نشان می‌دهد که سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک واسطه عمل کرده و تأثیرات عزت‌نفس را بر ترس‌های مربوط به ازدواج هدایت می‌کند. با توجه به بررسی پیشینه مطالعات انجام‌شده، مطالعه‌ای یافت نشد که به‌صورت مستقیم به بررسی نقش واسطه‌ای سرسختی روان‌شناختی در بین دو متغیر یادشده بپردازد.

سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک عامل میانجی در رابطه بین عزت‌نفس و ترس از ازدواج عمل می‌کند؛ به‌گونه‌ای که توانایی فرد در مقابله با چالش‌ها و استرس‌ها تعدیل می‌شود. افرادی با عزت‌نفس بالا تمایل دارند نگرشی مثبت‌تر نسبت به خود و توانایی‌های خود داشته باشند، که این امر می‌تواند به افزایش سرسختی روان‌شناختی آنها منجر شود. سرسختی روان‌شناختی بیشتر، به‌نوبه خود، فرد را مجهز به مکانیزم‌های بهتری برای مقابله با ترس‌ها و نگرانی‌ها می‌کند - از جمله ترس از ازدواج. بنابراین، سرسختی روان‌شناختی نقش مهمی در کاهش تأثیر منفی پایین عزت‌نفس بر ترس از تعهد و ازدواج دارد؛ به‌گونه‌ای که افراد با عزت‌نفس بالا و سرسختی روان‌شناختی قوی، کمتر احتمال دارد که از ازدواج بترسند (۳۹). این مدل میانجی‌گری بیانگر این است که چگونه سرسختی روان‌شناختی می‌تواند به‌عنوان یک پل مثبت بین عزت‌نفس فردی و نگرش‌های آنها نسبت به ازدواج عمل کند.

نقش میانجی سرسختی روان‌شناختی در رابطه بین هوش معنوی و ترس از ازدواج نشان می‌دهد که چگونه درک عمیق‌تر و ارتباط معنادار با جهان و اطرافیان، می‌تواند بر تجربیات عاطفی و تصمیمات بزرگ زندگی تأثیر بگذارد. هوش معنوی - که به توانایی فرد برای استفاده از ارزش‌ها، معنا و هدف برای مواجهه با چالش‌ها و برقراری ارتباط معنادار اشاره دارد - می‌تواند به تقویت سرسختی روان‌شناختی کمک کند. این نوع هوش با ترویج انعطاف‌پذیری فکری، خودآگاهی و تحمل نسبت به ابهام، فرد را در مواجهه با تغییرات و چالش‌های زندگی، از جمله ترس از ازدواج، مسلح می‌کند (۱۱). سرسختی روان‌شناختی که به‌عنوان توانایی انسان در حفظ ثبات روانی و بهبود پس از تجربه‌های استرس‌زا تعریف می‌شود، در اینجا به‌عنوان یک عامل میانجی عمل می‌کند؛ بدین معنا که افزایش هوش معنوی منجر به تقویت سرسختی

سرسختی روان‌شناختی برای مقابله با اضطراب و عدم اطمینان مرتبط با ازدواج مجهزتر هستند. نتایج این مطالعه مبنی بر اینکه سرسختی روان‌شناختی مستقیماً بر ترس از ازدواج تأثیر می‌گذارد، بعد جدیدی به ادبیات موجود می‌افزاید که اغلب بر عوامل اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر ازدواج متمرکز است (۳۵). این نتیجه با نتایج مطالعه تامپسون و همکاران هم‌سو بود. در مطالعه مذکور افراد با سطوح سرسختی بالاتر، اضطراب کمتری در مورد تعهدات بلندمدت از جمله ازدواج نشان دادند. این به‌موازات یافته‌های مطالعه حاضر در مورد سرسختی روان‌شناختی است و بر اهمیت این عامل در هدایت ابهامات مرتبط با ازدواج تأکید می‌کند (۳۶).

رابطه مستقیم و منفی بین سرسختی روان‌شناختی و ترس از ازدواج به این معنا است که با افزایش سرسختی روان‌شناختی در یک فرد، میزان ترس او از ازدواج کاهش می‌یابد. سرسختی روان‌شناختی، به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی، بیانگر میزان توانایی فرد برای مقاومت در برابر استرس‌ها و چالش‌های زندگی، حفظ یکپارچگی روانی در مواجهه با فشارهای روحی، و بهبودی پس از رویدادهای استرس‌زا است. افراد با سطح بالایی از سرسختی روان‌شناختی معمولاً دارای نگرش مثبت‌تری نسبت به زندگی هستند، بهتر با تغییرات کنار می‌آیند و توانایی بیشتری در مدیریت استرس و حل مشکلات دارند. ترس از ازدواج می‌تواند شامل نگرانی‌هایی در مورد تعهد طولانی‌مدت، تغییر در سبک زندگی، از دست دادن استقلال و یا ترس از شکست در روابط باشد. افرادی که سرسختی روان‌شناختی بالایی دارند، معمولاً بهتر می‌توانند با این نوع نگرانی‌ها و ترس‌ها کنار بیایند؛ زیرا آنها توانایی سازگاری با تغییرات جدید و مقابله با چالش‌ها را دارند. این توانایی به آنها کمک می‌کند تا نگرانی‌های مرتبط با ازدواج را به‌شکلی سازنده‌تر مدیریت کنند، که در نتیجه منجر به کاهش ترس از ازدواج می‌شود. به عبارت دیگر، سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک منبع درونی عمل می‌کند که به یاری افراد می‌آید تا با احساسات منفی مانند ترس، ناامنی، و دیگر موانع روانی که ممکن است در مسیر تصمیم‌گیری برای ازدواج وجود داشته باشد، به‌شکل مؤثرتری مقابله نمایند. از این‌رو، افزایش سرسختی روان‌شناختی می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی برای کاهش ترس از ازدواج در نظر گرفته شود (۳۷).

در این بین، نقش واسطه‌ای سرسختی روان‌شناختی در رابطه بین عزت‌نفس و ترس از ازدواج، تعامل روان‌شناختی

چگونگی تأثیرگذاری این عوامل در گروه‌های مختلف فرهنگی و سنی و همچنین توسعه و آزمون برنامه‌های مداخله‌ای که به افزایش سرسختی روان‌شناختی در جهت کاهش ترس از ازدواج می‌پردازند، ادامه دهند. همچنین، توصیه می‌شود تحقیقات آتی به بررسی تأثیر سایر عوامل روان‌شناختی و اجتماعی که ممکن است در این فرایند نقش داشته باشند، بپردازند تا درک جامع‌تری از مکانیسم‌های اثرگذاری بر ترس از ازدواج ارائه دهند.

قدردانی

از تمامی دانشجویان که در این پژوهش همکاری داشتند کمال تشکر را داریم.

ملاحظات اخلاقی

بنابر اظهار نویسندگان مقاله، کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز این پژوهش را با کد IR.IAU.TABRIZ.REC.1400.086 تأیید کرده است.

حامی مالی

بنابر اظهار نویسندگان، پژوهش حاضر حامی مالی نداشته و با هزینه شخصی مؤلفان انجام شده است.

تضاد منافع

نویسندگان مقاله هیچ‌گونه منافی در مورد این پژوهش گزارش نکردند.

مشارکت مؤلفان

نگارش متن مقاله: مؤلف اول و دوم؛ استاد راهنما و مؤلف مسئول: مؤلف دوم؛ ناظر و استاد مشاور و همکار در تألیف نهایی مقاله: مؤلف سوم و چهارم.

References

1. Becerra MB, Arias D, Cha L, Becerra BJ. Self-esteem among college students: the intersectionality of psychological distress, discrimination and gender. *Journal of Public Mental Health*. 2021;20(1):15-23.
2. Rosenberg M. *Society and the adolescent self-image*, Princeton, NJ. Princeton Press Russell, DW (1996) UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability,

روان‌شناختی می‌شود، که به‌نوبه خود، می‌تواند ترس از ازدواج را کاهش دهد. افرادی که در سطح بالایی از هوش معنوی قرار دارند، ممکن است با استفاده از منابع درونی و باورهای معنوی خود به‌گونه‌ای مؤثرتر با نگرانی‌ها و ترس‌های مرتبط با ازدواج مواجه شوند، و این امر از طریق سرسختی روان‌شناختی قوی‌تری که دارند، تسهیل می‌شود. این مدل میانجی‌گری تأکید می‌کند که چگونه هوش معنوی نه‌تنها به صورت مستقیم؛ بلکه از طریق تقویت سرسختی روان‌شناختی، بر کاهش ترس از تعهد و ازدواج تأثیر می‌گذارد (۴۰).

محدودیت‌های پژوهش

اگرچه مطالعه‌ای که به نقش واسطه‌ای متغیر یادشده در بین هوش معنوی و ترس از ازدواج بپردازد، یافت نشد؛ اما نتایج حاضر می‌تواند به‌عنوان پایه‌ای برای پژوهش‌های آینده عمل کند که قصد دارند نقش این عامل و یا سایر عوامل واسطه‌ای را در این رابطه بررسی کنند. در غیاب مطالعات مستقیم قابل مقایسه، این تحقیق می‌تواند به‌عنوان مرجعی برای پژوهشگران آینده عمل کند. مطالعه حاضر از نمونه‌ای محدود به‌لحاظ جغرافیایی و فرهنگی استفاده کرده که ممکن است قابلیت تعمیم یافته‌ها به جمعیت‌های دیگر را محدود کند. به‌علاوه، استفاده از نمونه‌های غیراحتمالی ممکن است باعث خطا در انتخاب شرکت‌کنندگان شود. همچنین درحالی‌که ابزارهای مورداستفاده برای سنجش متغیرها از اعتبار و روایی قابل قبولی برخوردار هستند، همواره محدودیت‌هایی درخصوص دقت این ابزارها وجود دارد. علاوه‌بر این، پاسخ‌های خودگزارش‌دهی ممکن است تحت تأثیر خطاهای شناختی و اجتماعی قرار گیرند.

پیشنهاد‌های پژوهش

افزودن سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک عامل واسطه‌ای، بینش‌های جدیدی را در مورد چگونگی تعامل این عوامل ارائه می‌دهد. لذا پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های مداخله‌ای که بر افزایش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی تمرکز دارند و در کاهش ترس از ازدواج مؤثر هستند، در سطح دانشگاه‌ها طراحی و اجرا شود. همچنین با توجه به نقش سرسختی روان‌شناختی در سایر جنبه‌های روان‌شناختی و اجتماعی زندگی، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بیشتری در این زمینه انجام می‌شود. درعین حال این پژوهش‌ها باید به بررسی

- validity, and factor structure *Journal of Personality Assessment*. 1965;66(1):20-40.
3. Yoon KL, Zinbarg RE. Generalized anxiety disorder and entry into marriage or a marriage-like relationship. *Journal of anxiety disorders*. 2007;21(7):955-65.
 4. Adhikari P. Attitudes of Present Generation towards Marriage: A Survey of Marriageable College Students. *Tribhuvan University Journal*. 2017;31(1-2):167-84.
 5. Bibi Z, Karim J, Rehman S-u. Self-esteem, resilience, and social trust as mediators in the relationship between optimism and job satisfaction: A preliminary analysis of data from European social survey. *Pakistan Journal of Psychological Research*. 2017;32(1):155-73.
 6. Bandura A. Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*. 1977;84(2):191.
 7. Emmons RA. Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The International Journal for the psychology of Religion*. 2000;10(1):3-26.
 8. King J. SQ: Spiritual Intelligence: the ultimate intelligence. *Psychology and Psychotherapy*. 2002;75:116.
 9. Senmar M, Azimian J, Noorian S, Aliakbari M, Chegini N. Relationship between spiritual intelligence and lifestyle with life satisfaction among students of medical sciences. *BMC Medical Education*. 2023;23(1):520.
 10. Moradi K, Asadzadeh H, Karami A, Najafi M. Modeling the academic achievements based on academic emotions and academic engagement with the mediating role of positive development youth. *Educational Psychology*. 2019;15(51):147-73. (Full Text in Persian)
 11. Ahmadi A, Zainalipour H, Rahmani M. Studying the role of academic hardiness in academic achievement of students of Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch. *Journal of Life Science and Biomedicine*. 2013;3(6):418-23. (Full Text in Persian)
 12. Greenberger E, Chen C, Dmitrieva J, Farruggia SP. Item-wording and the dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: Do they matter? *Personality and individual differences*. 2003;35(6):1241-54.
 13. Makhubela M, Mashegoane S. Psychological validation of the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES) in South Africa: Method effects and dimensionality in black African and white university students. *Journal of Psychology in Africa*. 2017;27(3):277-81.
 14. Boshlideh K, Yoosefi N, Haghighi J, Behrooziy N. Barresi-e Sakhtar-e Ameli-e Meghyas-e Ezat-e Nafs Rozenberg ba se Sjekl Vazheh-Pardazi-e Mosbat , Nimi Manfi dar Danedshjooyan-e Daneshgah-e Shahid Chamran-e Ahvaz. *Journal of Educational Psychology Studies*. 2012;9(15):42-66. (Full Text in Persian)
 15. Alipoor S, Zeqeibi Ghannad S. Investigation of the Relationship of Mindfulness with Psychological Well-being: The Role of Strategic Engagement Regulation and Self-Esteem. *Positive Psychology Research*. 2017;3(2):1-18. (Full Text in Persian)
 16. King DB. Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure. Unpublished Master's Thesis, Trent University, Peterborough, Ontario, Canada. 2009.
 17. Raghieb M, Siadat A, Hakiminya B, Ahmadi J. The validation of King's Spiritual Intelligence Scale (SISRI-24) among students at University of Isfahan. *Psychological Achievements*. 2010;17(1):141-64. (Full Text in Persian)
 18. Aghajani S, Samadifard H. Correlation of spiritual well-being with Spiritual intelligence and emotional intelligence in students at Mohagheh Ardebili University. *Journal of Health Promotion Management*. 2019;8(4):1-7. (Full Text in Persian)
 19. Kiyamrsie A, Najarian B, Mehrabizadeh M. Sakht va Etebaryabi-e Meghyasi Baray-e Sanjesh-e Sarsakhti-e Ravanshenasi Ravansjenasi va Oloom-e Tarbiati. 1988;2(3):271-84. (Full Text in Persian)
 20. Ghafouri Varnosfaderani MR, Kamali M, Nouri A. The Relationship of Achievement Motive and Psychological Hardiness with Sensation- Seeking and Accountability. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2008;10(35):165-88. (Full Text in Persian)
 21. Safari H, Jenaabadi H, Salmabadi M, Abasi A. Prediction of academic aspiration based on spiritual intelligence and tenacity. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2016;8(6):7-12. (Full Text in Persian)
 22. Banks RR. The aftermath of Loving v. Virginia: Sex asymmetry in African American intermarriage. *Wis L Rev*. 2007:533.
 23. Abassi S, Ali AP, Aghdasi A, Vafa MA. Explaining the relationships of gamophobia based on existential anxiety with the mediation of psychological hardiness. *Islamic-Iranian Family Studies Journal*. 1402;1(3):113-33. (Full Text in Persian)
 24. Ercan M, Koçak O, Ercan FZ. An Investigation of the Relationship Between Gender Roles Attitudes and Self-Esteem of Married. *İçtimaiyat*. 2022;6(2):704-16.
 25. Chandler AB, Lawrence E. Covariations among attachment, attributions, self-esteem, and psychological aggression in early marriage. *Journal of family psychology*. 2022;36(1):46.
 26. Yun J-Y, Shim G, Jeong B. Verbal abuse related to self-esteem damage and unjust blame harms mental health and social interaction in college population. *Scientific reports*. 2019;9(1):5655.
 27. Sayehmiri K, Kareem KI, Abdi K, Dalvand S.

Gheshlagh RG. The relationship between personality traits and marital satisfaction: a systematic review and meta-analysis. *BMC psychology*. 2020;8:1-8. (Full Text in Persian)

28. Leary MR, Baumeister RF. The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. *Advances in experimental social psychology*. 32: Elsevier; 2000. p. 1-62.

29. Shackelford TK. Self-esteem in marriage. *Personality and individual differences*. 2001;30(3):371-90.

30. Liefbroer AC, Rijken AJ. The association between Christianity and marriage attitudes in Europe. Does religious context matter? *European Sociological Review*. 2019;35(3):363-79.

31. Kasapoğlu F, Yabanigül A. Marital satisfaction and life satisfaction: The mediating effect of spirituality.

Spiritual Psychology and Counseling. 2018;3(2):177-95.

32. Amram JY. The contribution of emotional and spiritual intelligences to effective business leadership: *Institute of Transpersonal Psychology*; 2009.

33. Kobasa SC. Stressful life events, personality, and health: an inquiry into hardiness. *Journal of personality and social psychology*. 1979;37(1):1.

34. Bolin JH. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach. *JSTOR*; 2014.

35. Snyder CR, Lopez SJ. *Handbook of positive psychology*: Oxford university press; 2001.